ZonMw werkt met kennis aan een goede gezondheid voor iedereen

Laan van Nieuw Oost-Indië 334
2593 CE Den Haag
Postbus 93245
2509 AE Den Haag
Telefoon 070 349 51 11
www.zonmw.nl
info@zonmw.nl

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Datum
8 februari 2025

Onderwerp
Eindrapportage van het evaluatieproject TOpzorg VERzilveren (TOVER)

Geachte

Het is ons een genoegen u, mede namens de programmacommissie Topspecialistische Zorg en Onderzoek (TZO) van ZonMw, de eindrapportage van het evaluatieproject TOpzorg VERzilveren (TOVER) - Evaluatieonderzoek Topspecialistische Zorg en Onderzoek *(december 2024)* aan te kunnen bieden.

Doel van het evaluatieproject TOVER
Het evaluatieproject TOVER is uitgevoerd door een samenwerking tussen IQ Healthcare (Radboudumc) en ESHPM (Erasmus Universiteit Rotterdam). De evaluatie richtte zich op het verkennen en organiseren van mogelijkheden voor structurele bekostiging van topspecialistische functies in algemene ziekenhuizen en categorale instellingen. De centrale vraagstelling hierbij was *'Hoe kan, binnen de kaders van het huidige stelsel, de combinatie van topspecialistische zorg met toegepast klinisch wetenschappelijk onderzoek en Onderwijs & Opleiding duurzaam worden georganiseerd en structureel bekostigd worden na afronding van het TZO-programma?'* Met als het doel om te komen tot duurzame structurele bekostiging en organisatie. Het project is uitgevoerd in twee fases. Fase I (2021 - 2022) van het project was gericht op de verkenning van de mogelijke strategieën voor financiële borging van topspecialistische functies. Fase II (2023 – 2024) stond in het teken van de toekomstige borging van de maatschappelijke meerwaarde van de al eerder via TopZorg toegelaten functies en de haalbaarheid en consequenties van mogelijke bekostigingsmodellen in de praktijk.

ZonMw bedankt de betrokken onderzoekers vanuit IQ Healthcare en ESHPM voor de prettige en constructieve samenwerking. Daarnaast dankt ZonMw de deelnemende ziekenhuizen die met hun topspecialistische functies belangrijke input hebben geleverd en hebben bijgedragen aan dit evaluatieonderzoek.

Belangrijkste uitkomsten eindrapportage
De eindrapportage is gepresenteerd aan projectleiders op de TZO-slotbijeenkomst op 22 november jl. en voorgelegd aan de ZonMw programmacommissie TZO.
De programmacommissie, onder voorzitterschap van Cathy van Beek, heeft geconcludeerd dat de evaluatie grondig is uitgevoerd en veel waardevolle inzichten heeft opgeleverd. Het bestuur van ZonMw onderschrijft deze conclusie.

Borging maatschappelijke meerwaarde
Het TopZorg programma (2014-2017) is destijds positief geëvalueerd door ESHPM. Als onderdeel van de huidige evaluatie is gekeken naar de effecten en toekomstige borging van het TopZorg programma binnen de eerder deelnemende ziekenhuizen (St. Antonius Ziekenhuis (hart en longen), het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis (neuro en trauma) en het Oogziekenhuis (hoogfrequente oogheelkundige zorg)). Uit de evaluatie blijkt dat borging van de in TopZorg behaalde resultaten vooral afhankelijk is van gecontinueerde financiering, in combinatie met financiële steun en commitment vanuit het ziekenhuismanagement en de medische staf. Specialistische functies lijken zich weliswaar op specifieke plekken binnen het ziekenhuis te concentreren, maar hebben een bredere uitstraling in de organisatie. De wetenschappelijke productie in termen van gepubliceerde artikelen is (sterk) toegenomen en een significante stijging in het marktaandeel voor (complexe) zorg is zichtbaar geworden.

Aanbevelingen
Op basis van verdiepende verkenning met drie testbed centra en een toets met stakeholders doen de onderzoekers vier aanbevelingen die kunnen leden tot verzachting van de financieringsproblematiek. De aanbevelingen richten zich op bekostiging van de vaste onderzoeksinfrastructuur, toegang tot onderzoekssubsidies en bekostiging van de meerkosten van topspecialistische zorglevering. De vier aanbevelingen zijn:

1. Verken de mogelijkheden in de praktijk en wenselijkheid om een vrij onderhandelbare add-on voor topspecialistische zorg op de DBC-structuur te ontwikkelen.
2. Voorzie in beschikbaarheidsbekostiging voor vaste zorggerelateerde kosten die volgen uit een aanzienlijke bovenregionale tertiaire verwijsfunctie.
3. Voorzie in beschikbaarheidsbekostiging voor een vaste onderzoeksinfrastructuur binnen topspecialistische instellingen die dit soort hoogwaardige expertisecentra exploiteren.
4. Maak het mogelijk voor topspecialistische centra om op te treden als hoofdaanvrager bij het verwerven van onderzoekssubsidies.

In de rapportage gaan de onderzoekers ook in op de geschatte impact van deze aanbevelingen op het implementatietraject, de administratieve lasten, de kosten en de betrokken actoren. Duidelijk is dat geen van de aanbevelingen eenvoudig te realiseren zijn. Ondanks deze constatering, benadrukt en onderstreept het bestuur van ZonMw, evenals de ZonMw-programmacommissie TZO, het strategisch belang van onderzoek in niet-academische huizen. Immers: in deze huizen komen de grote aantallen patiënten, die voor veel ziektebeelden tevens een (meer) representatief beeld geven van waar patiënten mee kampen.

Het bestuur geeft graag het volgende mee wat betreft de in het rapport geformuleerde aanbevelingen. Zo is het vergroten van deelname van topspecialistische centra als hoofdaanvrager bij subsidieregelingen, aanbeveling vier, een punt waar, bij ZonMw-regelingen, de afgelopen jaren al meer mogelijkheden zijn gekomen en wat we voor de nabije toekomst ook zelf verder zullen oppakken. Wat betreft de overige drie aanbevelingen, met betrekking tot de bekostiging van zorg en een vaste onderzoeksinfrastructuur, ziet ZonMw voor zichzelf geen leidende rol.

Positieve opbrengsten projecten
De 10 topspecialistische functies die vanuit het programma TZO subsidie ontvangen voor het continueren en verbeteren van hun functie laten zeer positieve (tussentijdse) resultaten zien. Tijdens de slotbijeenkomst presenteerde ieder centra de opbrengsten tot nu toe. Hoewel nog geen van de projecten is afgrond, zijn de opbrengsten al indrukwekkend te noemen. Met name de uitkomsten voor de kwaliteit van leven van de patiënt en de maatschappelijke

meerwaarde (b)lijken substantieel en zijn geheel in lijn met de principes van Passende Zorg. Zo rapporteert het Maastro dat met de TZO-subsidie methoden zijn ontwikkeld waardoor patiënten die radiotherapie ondergaan preciezer kunnen worden bestraald waardoor orgaansparende behandelingen kunnen worden toegepast waardoor minder zorg hoeft te worden geleverd en tegelijk de kwaliteit van leven geborgd wordt. Tevens zijn er betere voorspellingsmodellen ontwikkeld. Het Hartcentrum van Catharina Ziekenhuis heeft een werkwijze ontwikkeld met landelijke impact waarmee diverse verbeteracties reeds succesvol zijn gerealiseerd, waaronder het verminderen van het aantal röntgenfoto's rondom bypass operaties en het verkorten van tijd tussen opname en coronair angiogram bij NSTEMI patiënten. Het Elisabeth-TweeSteden Ziekenhuis (ETZ) rapporteert betere voorspelmodellen voor patiënten met hersentumoren door geavanceerde beeldvorming, en daarmee verbetering van besluitvorming met de patiënt. Het protocol dat in ETZ is ontwikkeld, wordt nu landelijk uitgerold. De versterking van de infrastructuur op de afdeling Perinatologie van het Máxima Medisch Centrum in de vorm van de aanstelling van een Physician Assistant, laat op alle aspecten van de kwaliteit van zorg verbetering zien. Hiermee wordt bijgedragen aan het faciliteren van veilige, effectieve en familiegerichte geboortezorg. Al deze opbrengsten maken het zeer aannemelijk dat het faciliteren van topklinisch onderzoek buiten de academische setting een grote bijdrage kan leveren aan passende zorg.

Over het algemeen rapporteren centra daarnaast een sterkere verbinding van onderzoek en innovatie met reguliere zorg. De kwaliteit van de patiëntenzorg is verbeterd door uitbreiding van teams, betere samenwerking, het delen van kennis, betere stroomlijning in de organisatie van de zorg en verbeterde infrastructuur. Het beleid met betrekking tot patiëntparticipatie is veelal ingebed in de organisatie, wat leidt tot meer en beter samen beslissen en een grotere betrokkenheid van patiënten in beleid en onderzoek. Hoewel centra zelf volop inzetten op bestendiging van het verhoogde niveau van zorg, onderwijs en onderzoek, maken zij zich zorgen hoe ze de vooruitgang die ze met de TZO subsidie hebben kunnen realiseren ook na afloop van de subsidie kunnen continueren.

Het bestuur van ZonMw concludeert dat met het programma sterke onderzoeksresultaten zijn behaald die een positieve uitstraling hebben op het gehele zorgaanbod en die bijdragen aan de efficiëntie en effectiviteit van instellingen als geheel. Het programma heeft op dit punt zijn doelstellingen behaald en overtroffen. Het bestuur complimenteert alle projectteams met deze resultaten.

Samenwerking met umc's
ZonMw ziet, evenals de commissie een complementaire rol van umc's naast niet-academische ziekenhuizen. De meerwaarde lijkt vooral te zitten in het vinden van synergie en samenwerking in het gebruik van onderzoeksinfrastructuur. In veel van de centra zijn er bestaande samenwerkingen met umc's. Zoals de onderzoekers in het eindrapport stellen lijkt de basis voor betere samenwerking ook te liggen in een meer gelijkwaardige positie wat betreft financiering.
De aanbevelingen die de onderzoekers in het rapport aan betrokken partijen doen, zijn dan ook hierop gericht. Ondanks het feit dat het bestuur hierin voor ZonMw geen leidende rol ziet, onderstreept het wel (nogmaals) het belang en de bijdrage van niet-academische centra aan kennisontwikkeling en kennisinfrastructuur. Zoals eerder gesteld, juist ook vanwege de kennis, expertise en (hoge) patiëntvolumes in niet-academische ziekenhuizen.

Vervolg programma MedZO
Vanuit het Integraal Zorg Akkoord (IZA) is in 2023 het vervolgprogramma Medisch specialistische zorg en Onderzoek (MedZO) gestart. Dit programma richt zich op het stimuleren van passende zorg en de doelmatigheid en

effectiviteit van interventies in algemene ziekenhuizen, revalidatiecentra, categorale ziekenhuizen of instellingen en zelfstandige behandelcentra in de medisch specialistische zorg. Hoewel het programma een mogelijkheid biedt voor het aanvragen van onderzoekssubsidies voor deze specifieke doelgroep, is dit ontoereikend voor de volledige problematiek van de topspecialistische centra. In programma's zoals Passende Zorg en MedZO zal nog een verdere invulling gegeven worden aan de opbouw van kennisinfrastructuur in niet-academische ziekenhuizen.

ZonMw wil het ministerie van VWS bedanken voor het in haar gestelde vertrouwen voor het faciliteren van het evaluatieproject. Wij zien uit naar uw reactie op de eindrapportage.

Met vriendelijke groet,
namens het bestuur van ZonMw,

prof. dr. Arfan Ikram	dr. Véronique Timmerhuis
Voorzitter	Algemeen directeur/secretaris bestuur

Bijlage(n)
Eindrapportage TOpzorg VERzilveren (TOVER). Evaluatieonderzoek Topspecialistische Zorg en Onderzoek, december 2024